

МАРИ ДЬО ФРАНС

ОРЛОВИТЕ НОКТИ

Превод от старофренски: Паисий Христов, 2012

chitanka.info

*Ще е истинска радост за мене
да ви кажа как бе съчинена
и как стига до нас песента
за орловите нокти, как тя
възхвалява любовната страст.*

*Многократно бях слушала аз
за Тристан и Изолда, бях чела^[1]
как до много беди ги довела
любовта, как ги те преживели
и как после в един ден умрели.^[2]*

*От обида и яд обладан,
кral Марк много намразил Тристан,
който бил му обикнал жената,
и прогонил го вън от страната^[3],
Той за своя Уелс^[4] си заминал
и изкаран там цяла година,
изпитания тежки търпял,
най-различни злини преживял,
често пъти и с риск на живота*

*(така случва се с този, когото
е опарил любовният пламък,
но, уви, е обречен да няма
нито радости, нито наслада
а от обич неспирно да страда).*

*Тристан искал Изолда да види
и решил в Корнуел да отиде,
но не смеел да влезе в палата,
затуй дълго се криел в гората,
а когато настанела вечер,
той излизал не много далече,
срещал селяни бедни, които*

*го гощавали, той ги разпитвал
как е кралят, къде пребивава
и с какво се кral Марк занимава.
Ta от разговор с тях той узнал,*

*36 че със своите придворни Марк щял
в Тинтагел^[5] да отиде наскоро,
че се канел там заедно с двора
Петдесетница^[6] да отпразнува,
40 че от няколко дена планувал
да прекара там целия ден,
от съпругата си придружен.
Щом научил Тристан новината,
44 заживял със надежда в душата
да я види, когато отива
в Корнуел — в никой случай не бива
да пропусне възможност такава.
48 Той се върнал пак в своята дъбрава,
с нож отсякъл си клон от леската,
най-грижливо обелил кората
и на гладката вече тояга
52 своято име изписал... Веднага
ще се сети Изолда чия е
(та нали наблюдателна тя е —
и при друг случай, както вървяла,
56 го съгледала тя и го спряла).
На кривака му пишело още
как Тристан престоял дни и нощи
сам в леса и как чакал мига
60 да ѝ види отново лика,
как изобщо не мислел, че може
без любимата си (не дай, Боже!)
да живее щастлив на земята,
64 така както не може леската
без орловите нокти, които
са съдбовно по нея увити,
и речеш ли да ги отделиш,
68 непременно ще ги изсушиш.
Могат те да живеят и век,
щом на тях не поsegне човек;
отдели ли ги, той ги обрича
72 да умрат, все едно ги отсича.*

„Мила моя, така е и с нас —
не допускам за миг, че без вас
бих живял... Нито вие без мен.“^[7]

- 76 Щом настанал въпросният ден,
Тристан сложил край пътя кривака
и сред храстите скрил се да чака.
80 А кралицата, както вървяла,
ненадейно тояга съзряла,
разпознала я, в буквите взела
да се взира и, щом ги разчела,
наредила за малко да спрат
84 да починат след дългия път.
На Бранжиен тя направила знак
да я следва и в сенчест гъстак
я въвела, Тристан там видяла,
88 радост в нейния взор засияла
и Тристан също радостен бил...
Своя замисъл той ѝ разкрил,
а Изолда, доволна, честита,
92 обяснила му как да опита
да постигне с крал Марк помирение
(Марк се канел, под чуждо давление,
със Тристан да постъпи най-строго
96 и това го измъчвало много).

- Уви, вече настанал частът
те отново да се разделят:
но и в този момент не могли те
100 да си тръгнат без сълзи в очите,
без изгаряща болка в душата.
Тя прибрала се пак във палата,
а пък той щял в Уелс да стои
104 и да чака дано му прости
Марк: дано го приеме пак в двора
да живее там с близките хора.

Неведнъж у Изолда се връща

- 108 този спомен и тя се обръща
към Тристан (който арфа владеел
и понякога свирел и пеел)
да запази завинаги в песен*
- 112 онзи паметен миг, миг чудесен,
в който, щом се внимателно взряла
тя в кривака му, лесно разбрала
от кого е туй мило послание...*
- 116 И в ответ на това ѝ желание
звучи още в трогателни ноти
песента за орловите нокти^[8].*

[1] Ст. 7: Освен устни източници, Мари споменава и писмени. Очевидно става дума за роман за Тристан и Изолда, който не е оцелял, но е послужил като основа на другите творби на същата тема, създадени в края на XII век. ↑

[2] Ст. 10: Мари резюмира цялата история на Тристан и Изолда, която има поетичен и в същото време трагичен край, докато настоящото „ле“ е посветено на един-единствен епизод с щастлива развръзка от премеждията на влюбените. ↑

[3] Ст. 14: След като връзката на Тристан и Изолда става публично достояние, крал Марк отдалечава от двора своя племенник. Но любовниците не могат да живеят разделени задълго. Тристан търси начин да прати тайно или кодирано послание до Изолда, за да уговорят среща. Такава е първоначалната ситуация в *Орловите нокти*, както и в двете анонимни поеми *Лудостта на Тристан*. ↑

[4] Ст. 15: Мари единствена сочи Уелс като родина на Тристан. Според други автори, родината на Тристан е Шотландия (Берул, Айлхарт Обергски) или Бретан (Готфрид Страсбургски). ↑

[5] Ст. 37: Крепостта Тинтагел, разположена на северозападното крайбрежие на Корнелския полуостров, е една от двете основни резиденции на крал Марк. Според някои легенди и според Вас (*Роман за Брут*) в Тинтагел е роден и крал Артур. ↑

[6] Ст. 39: В еврейската традиция Петдесетница, тоест петдесет дни след Пасха, отбелязва деня, в който Мойсей получава на Синайската планина Божите заповеди. Според католическата традиция

Петдесетница е денят, в който Светият Дух осенява учениците на Христос. Този празник, свързан с настъпването на лятото, се споменава често в артуровските романи, но бива изпразнен от християнското си съдържание. Тогава кралят свиква двора на заседание, организират се празненства, турнири, ловни състезания и др.¹

[7] **Ст. 48-52; ст. 57-75:** Пасажите с посланието на Тристан до Изолда са били предмет на множество коментари. Основният въпрос, занимавал критиката, е: как и какво точно е изписал Тристан на лесковата пръчка? Отговорите на този въпрос можем да групираме в пет интерпретационни хипотези.

1. Тристан изписва върху пръчката само своето име, а казаното за надеждата му да види Изолда е в минало време (ст. 57–61 и следв.) и се отнася за по-дълго писмо, изпратено преди няколко дни на любимата. Застьпници на тази хипотеза са Люсиен Фуле и Даниел Поарион.

2. Тристан изписва само името си (Лео Шпицер, Жан Фрапие, Роже Драгонети и др.), което буди у Изолда спомени за преживяното с Тристан.

3. Ана Мария Валеро смята, че Тристан изписва своя любовен девиз (ст. 74–75), а казаното в ст. 54 от оригинала — *de sun cultel escrit sun pup* — (курсивът мой — С.А.), тоест „с ножчето изписва своето име“ трябва да се чете „с ножчето изписва своето послание“, доколкото *pup* означавало не „име“ (от латинската дума *pomen*), а „послание“ (от латинското *nuntium*).

4. Според Жан Ришнер на лесковата пръчка е изписано цялото послание. За целта Тристан е издялал четири страни на леската и ги е използвал като четири страници. Така бил постъпил и Милон (от едноименното „ле“ на Мари дьо Франс), изписвайки в писмото до своята любима първо името си.

5. В началото на XX век Гертруд Шьоперле формулира хипотеза, възприета по-късно и от Грейс Франк, Морис Канъон и — с най-убедителни аргументи — днес от Мирай Демол (от нея черпя цялата тази информация. Вж. обстойния послеслов на Мирай Демол към *Орловите нокти*: Mireille Demaules, „Marie de France, Le lai du chèvrefeuille, Notice“, in *Tristan et Iseut, Les premières versions européennes*, Paris, Gallimard, „Pléiade“, 1995, pp. 1287–1297). Според тази хипотеза цялото послание от стихове 48–52 и 57–75 е изписано на

лесковата пръчка на огамическо писмо. Въведено в скандинавския Север през IV-V век от н.е., огамическото писмо се е използвало широко до IX-X век също в Ирландия и в Уелс. За негов носител използвали дървени плочки, а леската, на която Тристан пише, символизирала у келтите поетическото вдъхновение. До нас такива дървени плочки не са достигнали. Единствените паметници с огамическо писмо са каменни, по-рядко метални.

Излагам най-същественото в тези пет хипотези, защото всяка от тях хвърля светлина върху определен аспект от стила на Мари. И петте хипотези изхождат от негласната презумпция, че текстът на Мари е правдоподобен и че неговото тълкуване трябва да отстоява тази правдоподобност. В действителност, Мари не пише според определени изисквания за правдоподобност. Нейните куртоазни новели изобилстват с примери за липса на правдоподобие, каквито са приказните и свръхествените явления и персонажи. Затова нито една от въпросните хипотези не променят смисъла на новелата. Важно е не как Тристан е написал своето послание, а какво казва то. ↑

[8] **Ст. 118:** В оригинала Мари сочи заглавието на френски (*Chievrefueil*) и на английски (*Gotelef*). И тук, подобно на друга нейна новела (*Нещастникът*), фикцията дублира творческия процес на Мари. Изолда моли Тристан да съхрани спомена за тяхната среща в ново „ле“. Героят възпява този епизод, след като вече е написал за преживяното с Изолда. В такъв смисъл той съчетава емоционалния писмен разказ с поетическата песен. Мари възпроизвежда неговия жест, възпявайки на свой ред в разказ песента, композирана от Тристан. Френската наратология нарича този похват „отразяване във вдълбнато огледало“ или миниатюрно възпроизвеждане (*mise en abyme*). ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.